Finansutskottets betänkande 1982/83:3

om lönebildningens roll i ekonomin

Motionen

I motion 1981/82:1670 av Alf Wennerfors (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder lönebildningens roll i svensk ekonomi.

Motionären anför att det är sällan som svenska politiker diskuterar den viktiga roll som lönebildningen har i ekonomin. Arbetsmarknadskonflikten 1980 visar enligt motionärens uppfattning att man inte kan förutsätta att arbetsmarknadens parter själva diskuterar och omprövar den s. k. svenska modellen, frihet under ansvar, som de har.

Förutom lönernas betydelse för pris- och kostnadsutvecklingen framhåller motionären att frågan om löneskillnaderna mellan olika typer av yrken är en annan viktig aspekt av lönebildningsproblemet. Löneskillnaderna har successivt minskat under 1970-talet, hävdar motionären. Detta kan enligt motionärens uppfattning ha bidragit till att försvåra rekryteringen av kvalificerade yrkesarbetare.

Utskottet

Motionären tar upp den centrala frågan hur lönebildningen sker i en ekonomi av Sveriges typ. En modell för att förklara pris- och lönebildningen som haft stort inflytande såväl för det ekonomisk-politiska tänkandet som för arbetsmarknadsparternas agerande är den s. k. EFO-modellen[1]. Hur stort löneökningsutrymmet är i ekonomin, om man i utgångsläget befinner sig i samhällsekonomisk balans och givet att den konkurrensutsatta sektorns (i huvudsak industrin) läge inte skall försämras, bestäms i EFO-modellen av den internationella prisförändringen och produktivitetsutvecklingen i K-sektorn. EFO-modellen kan sägas bestämma en långsiktig huvudkurs för lönebildningen. Modifierade varianter av EFO-modellen används i de prismodeller som utgör analysinstrument i arbetet med långtidsutredningarna.

För att förklara lönestegringen under enskilda år har EFO-modellen ett sämre förklaringsvärde. Här brukar i stället s. k. Phillipskurvor användas. I en Phillipskurva antas lönestegringen stå i omvänd relation till arbetslösheten. Graden av arbetslöshet antas då spegla efterfrågeläget på arbetsmark-

[1] Edgren, G, Faxén, K-O, Odhner, C-E: Lönebildning och samhällsekonomi. Rabén & Sjögren 1970.

naden. Ju högre arbetslöshet, desto lägre lönestegringar (lägre inflation) eller omvänt. Empiriska studier visar dock att dylika samband inte kan användas alltför mekaniskt. Erfarenheten visar tvärtom att man mycket väl samtidigt kan ha både höga pris- och lönestegringar och hög arbetslöshet, s. k. stagflation.

Utvecklingen i världsekonomin och i den svenska ekonomin under 1970-talet har gjort det nödvändigt att bl. a. se över EFO-modellen. Ett sådant utvecklingsarbete pågår f. n. hos de olika arbetsmarknadsorganisationerna.

I en ekonomi med stor utrikeshandel har självfallet arbetsmarknadens parter ett stort ansvar för att konkurrensläget visavi omvärlden är sådant att produktion och sysselsättning utvecklas gynnsamt i vårt land. Den offentliga sektorn har vuxit kraftigt under efterkrigstiden och omfattar nu drygt 30 % av det totala antalet sysselsatta i ekonomin. Statens och kommunernas ansvar som arbetsgivare och därmed som parter i lönebildningsprocessen är följaktligen mycket stort.

Att studera lönebildningen utifrån bl. a. de aspekter som nämnts ovan är enligt utskottets uppfattning främst en uppgift för arbetsmarknadens parter och för den ekonomiska forskningen. Det bör också ingå som en integrerad del i arbetet med långtidsutredningarna i regeringskansliet. Vad gäller den samhällsekonomiska utvecklingen på kort sikt redovisas löneutvecklingens effekter på pris- och kostnadsutvecklingen regelbundet i finansplanerna och i de nationalbudgeter som regeringskansliet och konjunkturinstitutet utarbetar tillsammans.

Utskottet finner mot bakgrund av att omfattande analysarbete pågår det inte nu påkallat att förorda någon särskild utredning om lönebildningens roll. Med det anförda avstyrks motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1981/82:1670.

Stockholm den 26 oktober 1982

På finansutskottets vägnar
MATS HELLSTRÖM

Närvarande: Mats Hellström (s), Paul Jansson (s), Arne Gadd (s), Lennart Blom (m), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Tage Adolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Filip Fridolfsson (m), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Britta Hammarbacken (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) och Linnea Hörlén (fp).

GOTAB 72839 Stockholm 1982